

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Indledningen er redigeret af Kirsten Vad og Klaus Nielsen

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Fædrene-Aaret. Dannekvad til Hans Majestæt Kong Frederik den Siette

ved Kim Steen Ravn

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Baggrund
 - 2.1 Fredsslutning i Kiel
 - 2.2 Wienerkongressen
- 3 Digtet
 - 3.1 Metrik
 - 3.2 Opbygning
- 4 Modtagelse
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Fædrene-Aaret udkom den 31. maj 1815 og er skrevet i anledning af Frederik 6.s hjemkomst fra Wienerkongressen den 1. juni 1815. Kongen havde på det tidspunkt været borte i mere end otte måneder.

2 Baggrund

2.1 Fredsslutning i Kiel

I oktober 1807 indgik Danmark en forsvarsalliance med Frankrig og opgav dermed sin neutralitet i Napoleonskrigene. Efter det britiske bombardement af København og beslaglæggelsen af flåden i 1807 valgte den danske stat side til fordel for Frankrig. Det

skete ikke mindst af frygt for, at Napoleon 1. ellers ville udnytte landets svaghed til at invadere hertugdømmerne og Jylland, og at Sverige ville besætte Sjælland. Gennem alliancen indgået med Frankrig i 1807 blev Danmark tvunget i krig mod Sverige. I 1809 erobrede Rusland Finland fra Sverige. Den senere konge Karl 14. Johan kom dog hurtigt på god fod med Rusland, som støttede det svenske krav om, at Danmark skulle afstå Norge til Sverige. Dette ville kompensere Sverige for tabet af Finland. Gennem hele krigen afviste Frederik 6. konsekvent de svenske forsøg på at bemægtige sig Norge, ligesom han afviste at bryde alliancen med Frankrig. Under indtryk af truslen om svensk-russisk invasion af hertugdømmerne Slesvig og Holsten i slutningen af 1813 måtte han i begyndelsen af 1814 til slut nødtvungent acceptere fredsforhandlinger med Sverige og Storbritannien. I 1813 blev Sveriges krav støttet af de allierede stormagter Østrig, Rusland, Preussen og England. Frederik 6. havde derfor ikke noget andet valg. Forhandlingerne førte den 14. januar 1814 til en fredsftale i Kiel, der indebar, at Danmark måtte afstå Norge.

Da meldingen om Kielerfreden nåede til Norge i slutningen af januar 1814, gav det anledning til et norsk forsøg på at opnå selvstændighed. Dette ledte frem til Eidsvollforfatningen, der blev underskrevet 17. maj, og den danske prins Christian Frederik blev valgt til norsk konge. Kort tid efter angreb svenske tropper Norge, der endelig i august 1814 indtrådte i unionen med Sverige. Norges forgæves forsøg på at opnå selvstændighed kastede mistanke på Danmarks rolle i oprøret, ligesom det skabte usikkerhed vedrørende Kielerfredens holdbarhed. Dette var en af mange bevæggrunde til, at Frederik 6. fandt det nødvendigt selv at tage til Wien. Han ville forsøge at påvirke stormagterne i gunstig retning til fordel for Danmark og sikre, at der ikke blev rokket ved de stormagtsgarantier, som var blevet stillet ved freden i Kiel. Desuden kunne deltagelsen forsvares formelt, siden han også var holstensk landsherre, og en ny ordening af Tyskland stod på kongressens dagsorden.

2.2 Wienerkongressen

Den 5. september 1814 rejste Frederik 6. til Wien. Kongressen i Wien skulle fastlægge de nye grænser i Europa, og samtidig ville Østrig, Rusland, Preussen og England hindre nye franske forsøg på at opnå politisk og økonomisk overherredømme. Frederik 6. blev bistået af Niels Rosenkrantz, Joachim Bernstorff og Christian Bernstorff under de langvarige forhandlinger. Kongen var ikke inviteret til kongressen, siden Danmark var på krigens tabende side. Hensigten var at få overladt Rügen og Svensk Pommern, som Danmark ifølge Kielerfreden skulle have som erstatning for Norge. Som holstensk landsherre ønskede Frederik 6. desuden at øve indflydelse på hertugdømmets indlemmelse i Det Tyske Forbund. Slutresultatet af kongressen i Wien blev, at Danmark fik vished for den økonomiske erstatning på 1 million rigsbankdaler, lovet under forhandlingerne i Kiel januar 1814, og territorial kompensation i form af hertugdømmet Lauenburg (Vibæk 1964, s. 363).

Skønt resultaterne af Wienerkongressen var små, blev kongen modtaget med jubel, da han vendte hjem den 1. juni 1815. Det var opfattelsen, at han havde sikret Danmarks eksistens som selvstændig nation efter flere år med økonomiske og udenrigspolitiske katastrofer. Som historiker Jens Vibæk har formuleret det, følte det danske folk, at det

“balancerede på en knivsæg” og at Danmarks skæbne var “en ligegyldig brik på spillebordet i Wien” (1964, s. 418).

3 Digtet

3.1 Metrik

Digtets metriske form er Grundtvigs egen, og han anvender den kun to gange i det trykte forfatterskab, her og senere i digtet *Nyaars-Morgen* (1824). Sune Auken kalder strofen for “ubetinget Nytaarsmorgenstrofen”, siden formen først dér udfoldes i sit fulde kunstneriske potentiale (Auken 2004, s. 360). Flemming Lundgreen-Nielsen bruger også betegnelsen ‘nyaarsmorgenstrofe’ om digtets metriske form (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 640).

Digtet består af 37 strofer. Rytmen er jambisk-anapæstisk med skiftevis kvindelig (ubetonet) og mandlig (betonet) udgang. Hver strofe har 11 vers med rimfølgen ababcdcdeef, og sidste vers, som også er det længste i hver strofe, står altså uden for rimskemaet. Hvad dette betyder i *Nyaars-Morgen*, kan også gøres gældende for *Fædrene-Aaret*:

Versmålet rummer dermed en spænding imellem en langlinjeform og en kortlinjeform. Langlinjeformen betyder, at der kommer en følelse af kontinuitet og rolig fremdrift, de mange rim [betyder], at der samtidig kommer noget hurtigt og dansende over versmålet, som ellers godt kunne stivne (Auken 2004, s. 361).

Man kan desuden tilføje, at vers 11 har yderligere to funktioner. Det manglende rim skuffer læserens forventning om et rim og kan derved hurtigere lede læsningen videre til næste strofe. På samme tid bremser verset også læsningen, i kraft af den konkluderende eller understregende karakter, det har i forhold til de foregående 10 vers. Vers 11 er tillige fremhævet typografisk, da det har en kortere indrykning end de øvrige vers i strofen.

Der er ikke enighed om, hvorvidt det manglende rim er en kunstnerisk kvalitet eller ej. Arthur Arnholtz tilskriver det udeladte rim en kvalitet, der “giver os fornemmelsen af noget simpelt og sparsomt” ligesom det giver associationer til folkeviser (Arnholtz 1966, s. 127). I Grundtvigs digt *De Snekker mødtes i Kveld paa Hav* (1810) fra indskriften på mindesmærket på Odden Kirkegård virker den rimfri slutlinje “FÆDRENES VÆRDIGE SØNNER” som et vægtigt fyndsprog på Arnholtz (1966, s. 127).

I modsætning til Arnholtz kalder Ernst von der Recke vers uden rim “en ganske utilladelig Principfeil, som vore Forfattere skulde se at komme bort fra” med en henvisning til “Et Blad af Jyllands Rimkrønike” (Recke 1922, s. 156). Arnholtz skriver i forbindelse med salmen “Kirke-Klokken” (1845), at versene uden rim giver en fornemmelse af “noget uforløst, en sagte angst, eller tyst og søgende som klokkens efterklang”, altså noget positivt i modsætning til Recke, der kalder manglende rim rent meningsløst (Arnholtz 1966, s. 127).

3.2 Opbygning

Fædrene-Aaret kan inddeles i fire afsnit. Strofe 1-13 udgør den egentlige velkomst til Frederik 6. Strofe 14-21 forklarer grundene til de mange ulykker, der har ramt Danmark og er endt med at reducere landets størrelse til en tredjedel. Strofe 22-26 beskriver, hvorledes en fornyet kristen tro er vejen ud af ulykkerne, mens strofe 27-37 giver de praktiske anvisninger på, hvordan danskerne skal genvinde deres kristne tro og troen på fædrelandet (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 640).

Kongens hjemkomst skildres gennem foråret og den gryende sommer, og både kongens hjemkomst, forår og sommer føres tilbage til Gud (strofe 3 og 4). I strofe 5 varslers foråret kongens hjemkomst, og dette karakteriseres i strofe 6 som en "*Fædrene-Vaar*". Den glørværdige fortid, der gik tabt som følge af den uheldige alliance med Frankrig, vender tilbage: "Ja Fædrenes [forfædrenes] Dage / De komme tilbage, / Og Konge! de komme med Dig" (strofe 6). Strofe 9-13 omhandler Wienerkongressen. Dronning Marie varetog kongens forskellige forpligtelser, mens hun ventede på, at han kom hjem (strofe 9). Sejrsmagterne skildres som dårer, mens danskerne beskrives som trofaste (strofe 11). Skildringerne indrammes af en idyllisk og konfliktfri natur, og ethvert spor af de store omkostninger Napoleonskrigene har påført landet, er helt borte.

De næste to afsnit, strofe 14-21 og 22-26, indledes begge med en eksklamation "Dog" og spejler gensidigt hinanden.

Strofe 14-21 beskriver, hvordan danskernes tro på Gud ikke er så stærk, som den burde være. Det er grunden til, at Norge er tabt, og at Frederik 6. ikke har fået den søn, der skal arve tronen og dermed føre kongeslægten videre (strofe 16-18), en slægt Grundtvig sidestiller med kong Davids fra Det Gamle Testamente.

Løsningen er at vende tilbage til forfædrenes gammeldags kristendom (strofe 19). Sker det ikke, vil kongens slægt uddø, og fædrelandet vil gå til grunde (strofe 20-21). En fornyet tro vil give helt konkrete resultater til gavn for fædrelandet. Gud vil give kongen en søn (strofe 24), og dermed sikre riget så længe Norden består (strofe 25).

Digtets fjerde og sidste afsnit, strofe 27-37, beskriver, hvordan en fornyet og stærk tro kan redde tronen og fædrelandet. Det skal ske ved at give Grundtvig et embede (strofe 34):

Grundtvig må have et kirkerum, hvori han kan tale Guds ord (str. 34). Betød Frederik VI's hjemkomst en '*Fædrene-Vaar*' (str. 6), vil Grundtvigs frie forkyndelse i en hovedstadskirke medføre et helt '*Fædrene-Aar*' (str. 36), fordi han for øjeblikket repræsenterer den gammeldags prøvede fædre kristendom. Digtet er en ansøgning på vers om et kald i København (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 640).

"*Fædrene-Vaar*" og "*Fædrene-Aaret*" beskriver begyndelsen på en ny tid for Danmark, og den tid der følger efter denne nye begyndelse. Der er næsten tale om en utopi, hvor "en national genfødsel af tro retter op på landets nød og sikrer kongeslægten den danske trone i al fremtid" (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 640). Grundtvig stiller sig side om side med kongen. Digtets titel *Fædrene-Aaret* er en metafor den fremtid, som Grundtvig skal indfri, og ikke for kongens diplomatiske indsats i Wien. Den var blot

begyndelsen på den nye tid (1980, s. 641).

Grundtvigs digt adskiller sig på dette punkt fra de øvrige digte skrevet i anledningen af kongens hjemkomst. Disse nøjes med at hylde Frederik 6. som landets fader. Det fremadskuende perspektiv i digtet får Lundgreen-Nielsen til at kalde det for halvprofetisk (1980, s. 640).

4 Modtagelse

Knud Lyne Rahbek omtaler *Fædrene-Aaret* i *Tilskueren* den 2. juni 1815. Omtalen af digtet fylder alle otte sider af tidsskriftet, bortset fra en kort latinsk strofe på 10 vers af en anonym forfatter.

I sin omtale blander Rahbek citater af hele strofer, seks i alt, og parafraiserer derudover resten af Grundtvigs digt. Rahbek undgår omhyggeligt at berøre kongeparrets manglende arving, ligesom han også i al stilhed forbigår Grundtvigs slet skjulte ønsker om et embede. I stedet lægger Rahbek vægt på hyldesten til Frederik 6., og helt i tråd hermed tilføjer han endnu flere dyder til danskerne end dem, Grundtvig allerede havde tilføjet: gudsfrygt, borgersind, retskaffenhed, arbejdsomhed, beskedenhed og ærbarhed (Rahbek 1815, s. 348).

Rahbek kalder resultatet af Wienerkongressen for Frederik 6.s "*anden Vaar*" (1815, s. 351). Den første vår var, da han blev indsat som kronprinsregent eller rigsforstander i april 1784. Rahbek afslutter sin omtale med et citat fra "Hymne til Vaaren" (1784) af Christen Pram, som er en hyldest til kronprinsen.

Hvor titlen i digtet *Fædrene-Aaret* betegner Grundtvigs indsats for kristendommen og fædrelandet, og "*Fædrene-Vaar*" i strofe 6 betegner Frederik 6.s, tilskriver Rahbek kongen æren for både "*Fædrene-Vaar*" og "*Fædrene-Aaret*" og slutter af med at fastslå: "vi havde og have ikke blot en *Fædrene Vaar*, men et *Fædrene Aar* behov" (1815, s. 352).

Hvor forskellen mellem *fædrenevår* og *fædreneår* hos Grundtvig rummer en dristig ligestilling mellem Frederik 6. og Grundtvigs forpligtelser over for fædrelandet, udviskes forskellen hos Rahbek. I hans læsning af Grundtvigs digt kan alene kongen som landets fader forlænge den nye tid, fædrenevåren, ind i et nyt og langt fædreneår.

5 Anvendt litteratur

- Arnholtz, Arthur (1966) *Dansk verslære til brug ved undervisning og selvstudium*, bind 1. København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Rahbek, Knud Lyne (1815) *Tilskueren. Et Ugeskrift*, nr. 44, 2. juni 1815.

København.

- Recke, Ernst von der (1922) *Dansk Verslære i kortfattet Fremstilling. En Veiledning til Selvstudium og Underviisningsbrug*, 2. udg. København.
- Vibæk, Jens (1964) *Danmarks historie*, bind 1-12, bind 10: *Reform og Fallit 1784-1830*, red. John Danstrup og Hal Koch. København.